

SLOVENSKO PLETNJA »ROMARSKI ČOLN NA BLEDU«

Med besedami, o katerih bi bilo razen skopih slovarskih podatkov potrebno spregovoriti nekoliko natančneje, naj omenim slovensko *pletnja* »večji čoln za prevoz romarjev na Blejski otok«. Beseda je popolnoma izolirana, brez kakršnihkoli izvedenk in je niti ljudsko etimološko ni mogoče nasloniti na nobeno še danes živo besedno družino. Prvi slovar, ki jo sploh omenja, je Slovar slovenskega knjižnega jezika III 636, ki določa zanjo tudi knjižno izreko z ozkim -ę- in dolgim padajočim naglasom. Nič čudnega torej, da še ni zašla tudi v domačo in še manj v mednarodno strokovno leksikološko literaturo. Doslej se ni še nikomur posrečilo najti kakšne še tako za lase privlečene germanske ali romanske zvočno podobne paralele, čeprav so jo, sodeč po določitvi naglasa, uvrstili med domnevno nemške izposojenke.

Tudi etnografski podatki o pletnji so pičili. Samo v rokopisni proseminarski nalogi na oddelku za etnografijo 1976 navaja Zvezda Delak blejsko ljudsko izročilo, da so bile pletnje prvotno štirioglate in da so briksenški škofje kmetom iz Mlinega dovoljevali prevoz romarjev na otok, ker so imeli za preživljanje premalo zemlje.

Poleg neoporečne glasoslovne rekonstrukcije mora leksikolog razpolagati tudi s primeranim primerjalnim gradivom. Edina semantična paralela, ki jo je bilo mogoče najti za slovensko narečno gorenjsko *plētna*, poknjženo *plēttnja* je poljsko *plet*, genetiv *pta* »splav, več med seboj povezanih splavov ali ladij«, narečno tudi *peć*. Temu odgovarja staročeško *plet*, genetiv *pleti* in slovaško *plit* »isto«, kar kaže na praslovansko moško -i- deblo **plutis*. Poljsko *plet* in rusko *plot* so že prešla v -o-jevsko sklanjatev. Te samo severno slovenske besede so etimološko že zdavnaj prepričljivo pojasnjene; praslovanskemu **plъbъ* (m.) je najbližje letonsko *pluts* »splav« poleg staroindijskega *plutih* »slap«, *plutah* »plavajoč, naplavljen«, gr. *πλυτός* »opran«. Vse to je s -t- determinativom podaljšana redukcijska stopnja indoevropske osnove **pleu-* »pluti, plavati« (iz polne stopnje **plou-t-* je slovensko *pluta*). Oprezni Miklošič navaja v svojem Etimološkem slovarju 252 pod geslom *plu-* vse te severno slovenske besede, za slovenščino pa pozna v pomenu »splav« samo *plīva* (< **plūt-*) in *plūtva* (< **plout-*). Tudi Brückner v poljskem 421 in Vasmer v ruskem II 374 ne spreminjata te jasne in prepričljive razlage, samo Mühlenbach-Endzelin v Lettisch-deutsches Wörterbuch III 359 domneva, da je vzhodno letonsko *pluts* »splav« morda izposojeno iz staroruskega *plotъ*.

Slovensko *pletnja* ne more biti nič drugega kakor staro **plъbъ*, razširjeno z -nja sufiksom in slovenski ozki -ę- govori za staro novoakutirano intonacijo. Dovolj se je že nabralo dokazov, da se je slovenščina razvila iz mešanice različnih praslovanskih narečij v stanju od 6. do 9. stoletja, da nas več ne preseneča takšen izrazit zahodno slovenski glasoslovni ostanek. Po domačem razvoju iz praslovansčine bi pričakovali **poltnja* kakor *solza* (< **slъza*), morda celo **plotnja* kakor narečno *sloza* in *sklozja* »solza«. Takšnih fonetičnih ostankov, ki bi bili dovolj prepričljivi, ni veliko na razpolago, moramo pa skrbno pretehtati vsak nov primer, ki ga zasledimo pri sistematični analizi slovenske leksike.

Ce ten predmetov pri analizi glasoslovne strukture, pa seveda drugačno obliko, npr. *zdraviti škrlatinko pri otroku, razkladali tovor z ladje, čistili blato s škornjev.*

* Glede delitve predmetov po pomenskih vrstah gl. J. Gravec, *Vzročje sloves v slovenščini*, Bratislava 1967, str. 25-27.